

НАЙНОВІША КНИЖКА "КОСМОС"

Отто Авсем, КОМУНІЗМ. Історія його розвитку в боротьбі трудящих за своє визволення. Ілюстрований підручник для школи і самоосвіти. Частина I. до наукового соціалізму.

Зав'язуючись покласти фундамент під розвиток марксистської літератури на українській мові, "Космос" у першу чергу поставив собі завдання дати солідний курс історії пролетарської боротьби, що через віки невпинно точилася під благородним знаком вселюдської рівності, справедливості, комунізму. І тут виявилось, що такої книжки в доступній широкому загалові читачів формі — нема, нема в усій світовій літературі. "Космос" є однак не настрашило. З допомогою Наркомосіти У.С.Р.П. торік викликано було відповідну людину з України і наслідок її старанної роботи йде сьогодні в друкарню.

Революціонер робітник здебільшого знає хіба програму своєї боєвої партії, бореться за її ідеали більше інстинктивно, ніж у наслідок глибокого пізнання свого місця в цій боротьбі. Нераз охоплюють його сумніви, — чи-ж дійде коли пролетаріат до того високого щастя, куди його веде партія. Для величезної маси салдатів революції — комунізм справа далекої будучини, а народився хіба сьогодні, найкраще — ввечері. І от тут то їй треба нашому борцеві дати книжку, що навчала-б його, що комунізм не є щось вигадане, що ідея комунізму живе довгі віки і що боротьба, яку ведуть робітники в Союзі Радянських Республік, в Європі, Америці, Азії, Австралії — словом, по цілому світі — стара, як той світ, і в протязі часу невпинно розвивається. Тепер ми доходимо до кінця тої боротьби.

І коли наш рядовий робітник зрозуміє, що він не самотній, що не самотній і весь інтернаціональний пролетаріат, бо нічим і нікому не зломати його залізного союзу з пролетаріатом минувшини й будучини, — то енергій і завзяття в такого рядового робітника лише побільшає і сумніви раз на завжди уступають перед ясною свідомістю доцільності своєї поведінки, немичучості перемоги та збудовання справедливого царства праці.

Книжка Отта Авсема написана популярною й легко зрозумілою мовою. На доказ цього подаємо нижче уривок з неї.

ВСТУП.

Вивчаючи історію людства, мимоволі спостерігаємо, що економічні й політичні умови життя всіх народів протягом віків і по всіх місцях землі розвиваються в згоді з однаковими законами. Виходить, ніби кожний народ, що з'являється на терені історії, повинен пройти своє дитинство, юнацтво і дозрілий вік. Мало того: у народів, що дійшли в свій час до того ступня розвитку, що його ми означуємо по цій мірці як дозрілий, а потім через якісь зовнішні катастрофи чи внутрішні хвороби в своєму державному організмі зійшли зі сцени історії, ми зовсім виразно бачимо прикмети початку переходу до нових форм продукційних і політичних відносин, що нагадують відомі нам тепер соціально-політичні рамки. І далі: цілком так само, як у народів, відділених один від одного віками, ми знаходимо цілком подібні форми господарських взаїмодіючих, — ми за тих самих епох бачимо в них і подібні ідеології, спільні віровчення про програми чинення. Великий учитель сучасного соціалізму, Карл Маркс цей зв'язок між умовами матеріального побуту й ідеологією кожної класи за кожної епохи з її соціально-політичними ідеалами означив своїм відомим афоризмом: "Свідомість зумовлюється буттям". Сябто: своє пізнання добра і зла, своє міркування про

сучасність, свої мрії про будучину кожда клася кожної історичної епохи витворює з обставин свого господарського побуту. Ось через що і в Римлян I віку і в Германців XVI. віку нашої ери ми знаходимо однакові ідеї.

Ілюструймо нашу думку хоча-б одним прикладом: в історії кожного народу приходить момент, коли дуже великі багатства починають скупчуватися в руках невеликого кола привілейованих осіб. В політичній економії цей момент зветься періодом початкового нагромадження торговельного капіталу. Це нагромадження завжди дуже болісно відбивається на хліборобській люду і тому спричинюється до кривавих подій. За 70 років до початку нашої ери в старому Римі повстали рабів, кріпаків і вільних селян бурю пронесли по Італії і ворухнуло світовою імперією більше, ніж яка зовнішня війна. В XIV. XV. і XVI. віках селянські повстання в Англії, Франції й Німеччині під стягом мужицької рівності пішли проти нових капіталістичних відносин, а через півтора століття пізніше Степан Разін повторив те саме в Росії. Вивчаючи всі ці селянські повстання спостерігаємо схожість і причини, що їх викликали, і домагань, що повстали висували, і обставин загибелі цих рухів.

Народи йдуть одним шляхом, краще сказати — в одному напрямку паралельними стежками. Через це, приклавши до історії порівняв методу, було встановлено, що події світової історії на стару (до переселення народів), середню (до відкриття Америки), нову (до XIX. віку) і найновішу — цілком штучний. На ділі кожний народ за час свого історичного існування переходить свій старий, середній і новий вік.

В чім же полягають характерні особливості старого віку, середньовіччя і нової історії в житті кожного народу?

В прастарі часи, сябто в своєму історичному дитинстві, всі народи землі були організовані в держави з певними кордонами, а в ордах чи племенах, що живуть здебільшого мандрівним життям. Життя цих народів керує не якийсь писаний закон — бо й самого писаного нема — а звичаєве право, збудоване на основі мало не повної економічної рівності всіх як у продукції (добування), так і в споживанні (розподілі). Знярядя продукції це таке приступне й примитивне (просте), що зовсім виключає всяку можливість нагромадження багатства та експлуатації людини людиною. Навіть рабство ще зиску не дає. На чолі племені стоять ватажки, старшини, царки. Ні приватної власності, ні односторонньої родини ще нема. В таких формах починалась суспільність у всіх народів землі. Про це ми довідуємось як з сучасних спостережень над життям дикунів, так і з оповідань мандрівників з більш культурних народів, що навідувалися до первісних народів, а також з уважного дослідження давніх лісен, казок і стародавньої письменності. Всі ці джерела саме й дають ґрунт для того висновку, що хода розвитку людської суспільності починається зі стану загальної рівності, без приватної власності і в формі племенної організації.

З того часу як соціалісти внесли цю теорію в свою науку про людську громаду — свою соціологію, — несоціалістичні вчені по всіх країнах почали доводити, що про копіюнізм у первісних народів не може бути й мови. Спроби ці, однак, нічого не осягли і нікому переконати не могли, вже через те, що виходили від кабінетних учених, котрі теоретичними побудовами намагалися спростувати те, що безсумнівно ясно було встановлено на місці в спостереженнях над життям первісних народів

за всіх часів і на всіх ділянках земної кулі. До того-ж наперед поставлена мета і завдання цих змагань запровадити буржуазні вчені — були надто ясні. Треба було довести, що право приватної власності народилося на світ разом з людством, що воно, мовляв, властиве природі людській, завжди було, є й буде, — що воно від бога. Далі, що родина, як господарська одиниця, з її правом спадщини, також відвічна й неперушна; що вся християнська мораль, як її творив апостол Павло (а не Назаретський теля) — є єдиною мудрою формулою справдливих людських відносин у царині соціального, й політичного життя. Довести-ж ці наперед узяті твердження — неможливо, бо всі наукові спостереження їм суперечать.

Ґрунтовні дослідження Моргана, Енгельса й пізніших учених тепер, вже безсумнівно ясно встановили, і це всі признають, що в найстаріші часи людство жило ордами і не знало ні приватної власності, ні індивідуальної родини, як суб'єктів цього права власності. Всею продукцією й споживанням було організоване цілком по комуністичному. В австралійських дикунів, наприклад, ми й тепер бачимо звичай, що з убитого звіра належить тому, хто його власне вбив, тільки найсміячийший шматок м'яса, вся-ж решта ділиться між членами орди. В племені, що живуть у напівпервісних умовах, але вже по-

части заземлені нашими торговельними зв'язками і юридичними нормами (напр., сибірські тубільці), натрапляємо на дуже своєрідну мішанину й сполучення первісного комунізму з ідеями "священного" права власності і "придбаних прав".

Первісний комунізм починає розкладатися в міру того, як менше риб чи дичини, сусідні орди починають тіснити одну на одну, а знярядя продукції удосконалюються. Повстають привілеї для дужих; звичайне право легалізує ці привілеї, а вони своєю чергою створюють майнову нерівність і готують ґрунт для майбутнього поділу людства на класи під знаком приватної власності.

Цей найдавнійший період кінчається, коли племя стає олісіям, територіально організується в громади, села, міста, округи і переходить до хліборобства. З цього моменту народ переходить у період своєї давньої історії. Поселенці намагаються провадити життя в формах старої суспільності, бо іншої не знають, але нові умови господарського життя категорично вимагають нового правопорядку. Те, що тільки невизначено заокреслювалося в первісному періоді, тепер, за цієї давньої епохи починає виявлятися остро: тутко йде процес розколу суспільної перед тим громади, процес поділу людства на класи.

(Кінець буде.)

3 МІЖНАРОДНОГО РУХУ СІЛЬСЬКОГО РОБІТНИЦТВА.

Куди ми пригаємось по-ложено сільського робітництва, не тільки у нас, але й скрізь по всіх капіталістичних державах світа, то завважимо, що скрізь воно майже одне і те саме, скрізь визискує й нуджа, скрізь умовини життя сільського робітництва о много гірші навіть від умовин життя міського робітництва. Промисловий міський пролетаріат вже від давна об'єднаний в свої класові й політичні, пролетарські організації, бореться за поліпшення свого економічного положення й своєю організованою силою примушує своїх підприємців до уступок на свою користь, під час коли сільський пролетаріат, або цілком не організований, як у нас, або ще не належно організований, не може мати такого впливу на підприємця, щоб примушувати їх до того, щоб вони йшли на уступки. Землевласники і ділячі, які у всіх майже капіталістичних країнах мають у своїх руках 90 проц. всієї землі, знають добре, що сільський, темний і незорганізований робітник хоч і нарікає на свою долю, хоч і обурюється на визиску, то все таки вінкиди примушений голодом, піде працювати на їх землю за таку ціну, яку вони йому самі встановлять. І дійсно сільське робітництво, безземельне і малоземельне селянство, не бачучи ніякого виходу і не маючи ніякого способу заробітку як працю на рілі, в своїй незорганізованості мусить користися цим визискувачам ради самого життя, ради самої необхідної егзистенції. Навіть малоземельне селянство, у якого є все таки якийсь клаптик землі, не в силі вижити з неї і мусить йти заробляти.

Незорганізованість і несолідарність працюючих мас села, це вода на млин визискувачів-землевласників. Маючи змогу вибирати у великій кількості слухняного й безсильного працюючого елемента, вони стають тим нахабнішим у визискуванні, бо знають, що не стрітуться з ніяким опором. Інакше справа мається, коли вони мають до діла з організованою силою. Тоді вони мусять поступати обережно, бо знають, що на всякі насильства чи визиску з їх сторони, робітництво відповість такою самою рішучою мовою. Це й спонукало сільське робітництво деяких країн до організування в класові органі-

зації сільської бідноти. Цей організаційний рух хоч обняв вже мало що не всі країни світа, однак він все ще молодий, несконсолідований і за слабкий, в порівнянні з рухом промислового пролетаріату, який має за собою вже цілу історію боротьби, змагань й побід.

Польща. Польща належить до тих країн, де вся майже земля-находиться в руках великих землевласників і куркулів, а маленька тільки її частина в руках бідного селянства. Стрінути можна скрізь в Польщі подібні, як і в Галичині сільські "карликіваті господарства", які складаються з 1 або з півтора морга землі. Бувають також села, де мешкає 60 "господарів" і мають всі разежно 7 коров. Перед війною мусів цей сільський пролетаріат заробляти в поміщиках, шукати праці по містах, або їхати по заробітку до Німеччини, чи Америки. Тепер по містах загальне безробіття, а також і в Німеччині та Америці, більше робітників, чим зайняти і тому все сільський пролетаріат Польщі примушений за нужденню платно працювати на ділячів та землевласників.

Як поведуться ці ділячі і їх офіційності з такими робітниками не треба й казати, бо наше східно-галицьке селянство знає це все дуже добре з власного досвіду. Праці тих нещасних жертв визиску не охороняє ніякий закон. День праці триває так довго, доки можна тільки працювати, або доки подобається ділячам.

І тепер він незорганізований і розбитий в повній неволі у ділячів і куркулів. Соціал-патріотична П.П.С. не дає і не може дати про него, бо це наразило-б її "заслужений авторитет" на неприємність зі сторони буржуазії. Останніми роками доперва революційна частина польського пролетаріату почала втягати ці сільські маси в організаційні рамки, гуртуючи їх в "Союз пролетаріату Міст і Сіл".

Литва. До війни становила Литва складову частину Царської Росії і тому литовський пролетаріат належав до подібним положенню як і пролетаріат всіх країн царської імперії. Революцію 1905 р. здавила і тут криваво російська реакція. В 1916 р. окупували Литву німецькі війська. В часі цієї окупації годі було й думати про організаційне жит-

тя, бо над цілою територією висів зеліаний пастук конкєрського мілітаризму. Доперва по відмарші німецьких військ в 1919 р. розпочато організувати селянство. Зорганізоване селянство розпочало свій час страйків по фільварках. В доволі короткому часі дійшло до страйків аж в 84 фільварках, в яких взяло участь кілька тисяч робітників. Провідників цих страйків внарештувала була поліція і довший час держала по тюрмах. По цих страйках почали організувати селянство і клерикали. Зараз існують два роди організацій сільського робітництва Литви. Революційні організації, які числять понад 9.000 членів і клерикальні організації з 3.000 членів. Крім того вдалося соціалпатріотам удержати під своїм впливом деякі організації з 2.000 членів. — В липні ц. р. відбувся великий конгрес професійних організацій сільського робітництва, в якому взяло участь 200 делегатів, які заступали більше чим 40.000 організованих робітників. Поліція арештувала більшість учасників конгресу, але все таки вдалося відбутися конгресу і вибрати Центральне Бюро, яке невдовзі також арештовано. Литовський уряд почав страшно тероризувати всі професійні організації, сподіючися в цей спосіб розбити і знищити революційний пролетарський рух. Революційні організації так промислового, як і сільського пролетаріату мусіли перейти в підпілля, щоб там вести дальшу революційну працю. Арештовання й в'язнення не сходять з порядку дня. Проти робітників заведено внімковий стан. Знесено 8-годинний день праці і встановлено 12-годинний. Однак мимом всего настрій литовського пролетаріату високо революційний.

Репресії уряду хоч зменшили подекуди число незалежних членів професійних організацій, але за це консолідували ряди дійсно революційного пролетаріату, який жеде тільки відповідного часу.

Голяндія. В околиці Ольгенслята вибухнув страйк сільського робітництва у всіх тамошних фільварках та більших сільських господарствах, бо власники хотіли продовжити день праці о годину, а об'єднати рівночасно заробітну платню о 20 процент. З вибухом страйку поліція почала тероризувати та переслідувати страйкуючих. У цілім ряді сіл заведено було внімковий стан. Більш як двома особам не вільно було ходити разом по улиці, не вільно було відбудувати ніяких сходів і нарад. По кількатисячневім страйку і по невдачі підприємців зломити його справдливим робітникам з інших місцевостей, власники мусіли пофнути свої плуни, в наслідок чого робітники з кінець липня повернули до праці.

Болгарія. Болгарія це наскрізь рілницька країна. З загальною числа населення, яке з кінем 1920 р. виносило 4.861.439 душ, 80 проц. мешкає по селах і займається рілництвом. Управної рілі є в Болгарії 79.824.508 декарів, 41.51 проц. якої належить до селян, 16.45 проц. належить до великих землевласників і ділячів, а 42 проц. належить до держави, монастирів, церков і т. п. Після урядових даних є в пролетаріаті 150.000 сільських пролетарів (разом з родинами 210.000 душ). Спосіб управління рілі був до недавня ще цілком примітивний і шойно тепер починають вводити в сільській господарства уліпшені знярядя та рілницькі машини. До війни не було в Болгарії ніякої організації сільського робітництва, а й рух промислового пролетаріату не маючи відповідного підложа, розвивався дуже слабо. До цього додучувалася ще одна важна причина, а саме низький культурний уровень болгарського селянства. По війні, в 1919 р. почали творитися в деяких місцях, місцеві професійні організації сільського робітництва, а в вересні 1920 р. відбувся конгрес цих проф. організа-

(Докінчення на 4-ій сторони.)



НОВА ЦІННА КНИЖКА!

Ми дістали з Європи дуже цінну книжку для кожного свідомого українського робітника і фермера, написану А. Богдановим, п. н.

Початковий Курс Політичної Економії

(В ПИТАННЯХ І ВІДПОВІДЯХ)

Є це перша того рода книжка в українській мові. Книжка має 127 сторін дрібного друку в самих питаннях і відповідях. Неодні робітник, що читав вже матеріали про політичну економію з інших книжок і не міг все зрозуміти, має тепер спроби вирішити незрозуміле. Бо в цій книжці є 300 різнити питань в обсягу політичної економії і довші або коротші відповіді на них.

ЦІНА КНИЖКИ 50 ЦЕНТИВ.

Замовлення і гроші посилайте на адресу: UKRAINIAN LABOR NEWS, COR. PRITCHARD & MCGREGOR STS., WINNIPEG, — — MANITOBA, — — CANADA.

УВАГА! — ДІЯСНА НАГОДА! — УВАГА!

Повідомляємо всіх наших читачів, котрі складають собі бібліотеку і дорожать кождою доброю книжкою, що тепер мають нагоду набути всі числа журналу

"ГОЛОС ПРАЦІ" ЗА 1922 РІК

оправлені в одну гарну книжку тільки за \$2.00.

Книжка має в собі числа "Гол. Праці" за місяці: цвітень, май, червень, липень, серпень, вересень, жовтень, листопад і грудень на суму \$1.95, оправа і висилка коштують \$1.05, що разом вносить \$3.00. Ви маєте тепер нагоду дістати цю прекрасну книжку тільки за \$2.00. Спішіть з замовленнями, бо снільність книжок не велика. Колись пізніше неодні з нас хотів би мати таку книжку, але тоді БУДЕ ВЖЕ ЗА ПІЗНО.

Замовлення разом з грішми посилайте на адресу: UKRAINIAN LABOR NEWS, Cor. Pritchard & McGregor Sts., — Winnipeg, Man.

ЖЕНЩИНИ-РОБІТНИЦІ! ЧИТАЙТЕ І ЯК НАЙДАЛЬШЕ ПОШИРЮЙТЕ СЕРЕД ЖЕНЩИН-РОБІТНИЦЬ свій місячний журнал

Голос Робітниці

який містить цікаві статті про рух серед жінок-робітниць в цілому світі, популярні наукові статті, оповідання, вірші і т. д.

Передплата вносить на рік 1 долар; на піврік 60 цт. Поодинокое число 10 цт.

Передплату і замовлення належить слати на адресу:

THE VOICE OF WORKINGWOMAN, Ukrainian Labor Temple, Cor. Pritchard & McGregor Sts., — Winnipeg, Man., Canada.

ВСТУПАЙТЕ В ЧЛЕНИ РОБ. ЗАП. ТОВАРИСТВА!

ОРГАНІЗУЙТЕ ВІДДІЛИ Р.З.Т. НА ПРОВІНЦІ!

За ініціативою Стотваршення Укр. Роб. Дім розпочато в Канаді організацію Робітничого Запозомого Товариства (в скороченню — Р.З.Т.).

Цілею Р.З.Т. є створити касу взаїмопомочі, за якої мається помагати членам Р.З.Т. в разі якогось тяжкого з ними випадку або слабости. На случай смерти свого члена, Р.З.Т. має дати поміч його сімі або родичам у формі виплачування певної суми посмертного, залежно від того, як задовго такий робітник був членом Р.З.Т.

Кожний робітник, працюючи у фабриці, копальні, в лісі чи при якійсь іншій роботі, є наражений на різні тяжкі випадки і на слабости в наслідок ненормального життя. Хто йому тоді поможе?

Треба за здоров'я старатися, щоб забезпечити себе і свою сімію на всякий випадок, сотки яких трапляються річно. Для цього треба тепер стати членом Р.З.Т.

Сім членів на провінції можуть зорганізувати відділ Р.З.Т.

За інформаціями, аплікаціями і статутами звертатися до головного заряду Р.З.Т. в Вінніпегу. Статуту і аплікації до поодиноких робітників на провінцію не висилається, а лише до відділів. Тому старайтеся засновувати відділи в своїй місцевості.

Зголошуватися за інформаціями до: WORKERS BENEVOLENT SOCIETY, UKRAINIAN LABOR TEMPLE, Cor. Pritchard & McGregor Sts., — Winnipeg, Man.